

LESKLE BARVY

Rudolf Steiner

** Vznik zelené a barvy broskvového květu * Podstata žluté a modré barvy * Červená barva * Barvy obrazné (stínové) a lesklé (svitové) * Kosmos barev*

Včera jsme se pokusili v jistém smyslu uchopit podstatu barev a na naší cestě jsme našli bílou, černou, zelenou a barvu broskvového květu. A našli jsme je tak, že jsme mohli říci: tyto barvy jsou obrazy, i ve světě se vyskytují s obrazným charakterem. Viděli jsme však, že se jedná o to, že něco bytostného je, abych tak řekl, zachycováno něčím jiným, aby vznikl obrazný charakter barvy. Viděli jsme, že například živé musí být zachyceno mrtvým, a v mrtvém pak vzniká obraz živého, tedy zelená barva.

Dnes budu ještě jednou vycházet z toho, k čemu jsme včera dospěli jako k výsledku, a sice tak, že budu rozlišovat mezi tím, co jaksi přijímá, a tím, co dává - tedy tím, v čem se utváří obraz, a tím, co dává ke vzniku obrazu podnět. Pak vám budu moci předložit zhruba následující členění, budu moci říci, že rozlišuji (budete tomu výrazu rozumět, pokud si vezmete všechno, co jsme dělali včera) vrhač stínu od toho, co svítí. Je-li tím, co vrhá stín, duch, pak přijímá duch to, co je k němu vrháno; je-li vrhačem stínu duch a tím, co svítí (je to zdánlivý rozpor, ve skutečnosti to však žádný rozpor není), je to mrtvé, pak se v duchu jako obraz mrtvého, jak jsme viděli, vytváří černá [viz schéma]. Je-li mrtvé tím, co vrhá stín, a živé tím, co svítí, tak jako u rostliny, pak se, jak jsme viděli, vytváří zelená. Je-li živé vrhačem stínu a duševní tím, co svítí, pak se, jak jsme viděli, vytváří jako obraz barva broskvového květu. Je-li duševní tím, co vrhá stín, a duch tím, co svítí, pak se jako obraz vytváří bílá.

Vidíte tedy, že jsme dostali tyto čtyři barvy s obrazným charakterem. Můžeme tedy říci, že máme něco, co vrhá stín, a něco, co svítí, a dostáváme obraz. Dostáváme zde tedy čtyři barvy (musíte jen počítat bílou a černou k barvám), dostáváme čtyři barvy s obrazným charakterem: černou, bílou, zelenou a barvu broskvového květu.

<i>vrhá stín</i>	<i>svítí</i>	<i>obraz</i>
duch	mrtvé	černá
mrtvé	živé	zelená
živé	duševní	broskvový květ
duševní	duch	bílá

Existují ovšem, jak víte, i jiné takzvané barvy, a my musíme hledat podstatu i u nich. Budeme ji hledat tak, že se k věci opět nebudeme blížit prostřednictvím abstraktních pojmů, ale pocitově, a uvidíte, že dospějeme k určitému pocitovému pojetí dalších barev, když si ukážeme toto:

Představte si klidnou bílou. Do této bílé, do této klidné bílé necháme ze dvou opačných stran zářit různé barvy. Z jedné strany necháme do této klidné bílé zářit žlutou, z druhé strany do ní necháme zářit modrou. Musíte si ovšem představit, že máme klidnou bílou, a že do této klidné bílé (může to být spočívající bílý prostor) necháme z jedné strany zářit žlutou a z druhé strany modrou. Dostaneme pak zelenou [přednášející kreslí]. Tímto způsobem tedy dostaneme zelenou. Musíme si tento děj skutečně přesně představit: máme klidnou bílou, do níž necháváme z obou stran zářit barvy, z jedné strany žlutou, z druhé modrou, a dostáváme zelenou, kterou jsme z jiného hlediska už našli.

Podívejte, tak, jak jsme teď hledali zelenou, nemůžeme - pokud se budeme pohybovat v živé oblasti vzniku barev - hledat barvu broskvového květu. Barvu broskvového květu musíme hledat jiným způsobem. Chceme-li hledat barvu broskvového květu, pak bychom to mohli udělat zhruba následovně. Představte si, že sem namaluji toto: sem namaluji černou, pod to bílou, opět černou, pod to bílou a takto bych pokračoval, černá, bílá... Teď si

ale představte, že ta černá a bílá by nebyly v klidu, ale pohybovaly by se jedna do druhé, ve vlnách by se pohybovaly jedna do druhé. Nuže, to je opak toho, co bylo tady nahoře: tady jsem měl klidnou bílou, do které nechám z obou stran zářit barvy, tak aby to záření bylo pokračující činností zleva a zprava [žlutá a modrá]. Teď vezmu černou a bílou. Já to samozřejmě nemohu namalovat, ale představte si, že ve vlnách přecházejí jedna v druhou. A tak jako jsem předtím nechal zleva a zprava zářit žlutou a modrou, tak si teď nechejte toto vlnění, ve kterém do sebe neustále přecházejí černá a bílá, prosím prosvítit, prozářit červenou. Dostal bych to zhruba tak, že bych to teď prostě rozmazal. Kdybych býval mohl zvolit ten správný odstín, tak bych skrze vzájemné vlnění černé a bílé, do něhož nechám svítit červenou, dostal barvu broskvového květu.

Vidíte, že musíme vyhledat zcela rozdílný vznik. Jednou musíme vzít klidnou bílou - tedy ve škále, kterou zde již máme, musíme vzít za základ jednu z obrazných barev, a dvě další barvy, které dosud nemáme, do ní musíme nechat zářit. Tady však musíme postupovat jinak. Tady musíme vzít dvě z barev, které tu máme, černou a bílou, musíme je uvést do pohybu a musíme pak vzít barvu, kterou dosud nemáme, totiž červenou, a musíme ji nechat zářit skrz pohybuující se bílou a černou. Vidíte tak rovněž něco, čeho si všimnete, budete-li pozorovat život. Zelenou máte v přírodě; barvu broskvového květu máte vlastně jenom - tedy takovou, jakou mám na mysli (jak jsem to včera vyložil) - u zcela zdravého, zdravě oduševnělého člověka v jeho organismu. Ovšem [v malířství] nezískáme snadno, jak jsem říkal, možnost tento barevný odstín vůbec znázornit. Protože podívejte se, tento odstín by člověk vlastně mohl znázornit jenom tehdy, kdyby mohl znázornit bílou a černou v pohybu, a pak by je nechal prozářit červeným svitem. Vlastně bychom tedy museli namalovat děj.11 Tento děj ovšem existuje i v lidském organismu; nikdy tu není klid, všechno je zde v pohybu, a tím [v inkarnátu] vzniká právě tato barva, o níž zde mluvíme. Této barvě se však můžeme jen přiblížit. Proto je většina portrétů vlastně jen maskami, protože to, co existuje skutečně jako inkarnát, se dá v podstatě zobrazit jen pomocí všelijakých pokusů o přiblížení se; avšak dosáhnout bychom ho mohli jen tehdy, kdybychom měli neustálý příliv a odliv černé a bílé a tímto vlněním kdyby prozařovala, prosvítala červená.

Vycházejí z podstaty věci jsem vám ohledně barev naznačil určitý rozdíl. Naznačil jsem vám, jak můžeme použít barvy, které máme jako barvy obrazné; jak jednou můžeme použít jednu barvu, totiž bílou, jako nepohybuující se, a když do ní necháme zářit dvě barvy z těch, které zatím nemáme, dostaneme jinou obraznou barvu, totiž zelenou.

Můžeme ovšem vzít dvě barvy, černou a bílou, které se budou pohybovat jedna v druhou, a necháme skrze ně svítit barvu, kterou zatím nemáme, a dostaneme jinou barvu, totiž barvu broskvového květu. Zcela rozdílným způsobem tedy dostaneme zelenou a barvu broskvového květu. V jednom případě potřebujeme jako svit červenou, v druhém případě potřebujeme jako svit žlutou a modrou. Dále ovšem můžeme přijít na podstatu těchto barev jenom tehdy, uvážíme-li ještě jinou věc.

Vezmeme-li si barvy, které jsme našli včera, můžeme říci toto: Zelená nám svou vlastní podstatou vždycky dovoluje, abychom ji udělali s určitými hranicemi. Zelenou lze do jisté míry ohraničit; nevzbuzuje naši antipatii, namalujeme-li zelenou plochu a dáme-li jí hranice. Představte si však, že bychom to udělali s barvou broskvového květu. To jaksi nelze sloučit s malířským citěním: barva broskvového květu s ohraničením. Barvu broskvového květu lze vlastně nanést jen jako náladu, aniž by člověk reflektoval na hranice, aniž by vlastně zamýšlel mít hranice. To můžeme i zažít, pokud máme cit pro barvy. Představte si například něco zeleného: můžeme si docela dobře představit hrací stoly se zeleným ubrusem. Protože hraje ohraničeně pedantskou činností, je to něco prašosáckého a lze si něco takového představit: místnost s hracími stoly, které jsou potaženy zelenými ubrusy. Myslím si ale, že by bylo k zbláznění, kdyby někdo někoho pozval na partii taroku k fialově vyloženým stolům.

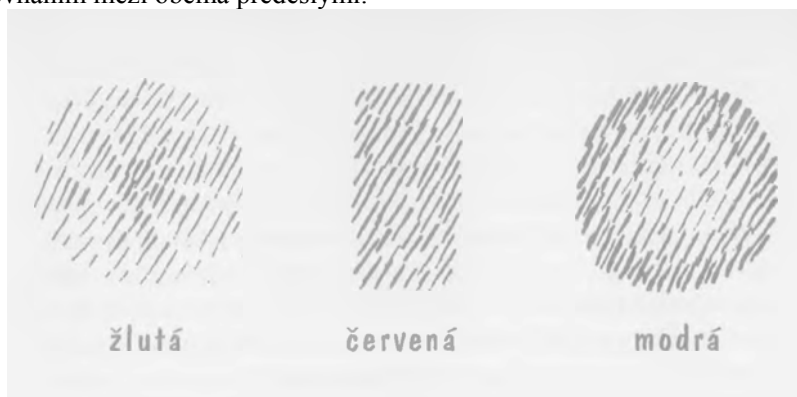
Naopak ve fialové místnosti, kde je celý vnitřek fialově vytapetován, se dá velice dobře, řekněme, mysticky povídat - v tom nejlepším i vtom nejhorším slova smyslu. Barvy sice nejsou v tomto případě antimorální, ale jsou amorální. Vidíme tedy, že z povahy barvy samotné něco vyplývá, že barva má vnitřní charakter - čímž lze zelenou ohraničit; fialová barva, barva broskvového květu, inkarnát se chce rozplývat v neurčitu.

Pokusme se nyní uchopit z tohoto hlediska barvy, které se před námi včera neobjevily. Vezměme si žlutou. Vezměme si celou vnitřní podstatu žluté, nanese-li žlutou jako plochu [přednášející kreslí]. Inu, vidíte, že žlutá nanesená jako plocha s ohraničením je vlastně něco odporného, člověk to v podstatě nesnese, pokud má umělecký cit. Duše nesnese žlutou plochu, která je ohraničená. Tam, kde jsou hranice, musí být žlutá slabší, pak ještě slabší, zkrátka, musíme mít sytě žlutou uprostřed a ta musí vyzařovat proti slabě žluté [přednášející kreslí]. Jinak si žlutou vlastně vůbec nemůžeme představit, chceme-li ji prožít v její vlastní podstatě. Žlutá musí vyzařovat, žlutá musí být uprostřed nasycená a musí vyzařovat, musí se rozšiřovat, a jak se rozšiřuje, musí být méně sytá, musí slábnout. To je, abych tak řekl, tajemství žluté barvy. A když žlutou ohraničíme, tak je tomu vlastně tak, jako bychom se chtěli podstatě žluté posmívat. Vždycky je v tom vidět člověka, který tu žlutou ohraničil. To nemluví žlutá, pokud je ohraničená; žlutá totiž ohraničená být nechce, žlutá chce někudy vyzařovat. Za chvíli sice uvidíme případ, kdy žlutá dovolí, aby byla ohraničená, avšak tento případ nám ukáže právě to, že je nemožné žlutou jako takovou co do její vnitřní podstaty ohraničit. Žlutá chce vyzařovat.

Vezměme si naproti tomu modrou. Představte si rovnoměrně nanesenou modrou plochu. Můžeme si takovou rovnoměrně nanesenou modrou plochu představit, má to však v sobě něco, co nás vede ven z oblasti lidského. Jestliže Fra Angelico rovnoměrně nanáší modré plochy, pak se dá říci, že vnáší nadpozemskost do pozemské sféry. Fra Angelico si dovolí rovnoměrně nanést modrou, nechává-li nadpozemskost vstupovat do pozemské sféry. Nedovolil by si mít v lidské sféře rovnoměrně modrou plochu; modrá jako taková totiž svou vlastní podstatou, svým vlastním charakterem naprosto modrou plochu nedovolí. Tady už musí zasáhnout nějaký bůh, má-li být modrá nanesená skutečně rovnoměrně. Modrá vyžaduje svou vnitřní podstatou pravý opak oproti žluté. Vyžaduje totiž, aby vzařovala od okraje směrem dovnitř. Modrá vyžaduje, aby byla na okraji nejsytější a uvnitř aby byla sytá nejméně [přednášející kreslí]. Potom je modrá ve svém pra- vlastním živlu, pokud ji uděláme na okraji nejsytější a uvnitř méně sytou. Tím se odlišuje od žluté. Žlutá chce být uprostřed nejsytější a potom se rozbíhat. Modrá se hromadí u svých hranic a prýští sama do sebe, aby vytvořila val okolo světlejší modré. Pak se tato modrá vyjeví ve své nejvlastnější povaze.

Všude se tu dostáváme, abych tak řekl, k pocitům, touhám, které má duše, setká-li se s barvami. A pokud jsou naplněny, to znamená, pokud jim malíř skutečně vyjde vstříc, pokud tedy maluje tak, že vychází z barvy, z toho, co ta barva sama vyžaduje, pokud si tedy říká: Teď jsi ponořil štětec do zelené barvy, musíš tedy být tak trochu šosák a nanést zelenou ostrým štětcem; pokud si říká: Teď maluješ žlutou, musíš ji tedy nechat vyzařovat, musíš se vpravit do jejího ducha, do vyzařujícího ducha; pokud si říká, když maluje modrou: Stahuji se sám do sebe, stahuji se do svého vlastního nitra a vytvářím kolem sebe dá se říci krustu, a tak také maluji, když modré dám určitý druh krusty — pak žije uvnitř barvy, pak maluje na obraz to, co si duše vlastně musí přát, oddá-li se podstatě barvy.

Samozřejmě, že jakmile se dostaneme do oblasti umění, musíme vzít v úvahu to, co celou věc modifikuje. Udělám tady nyní kruhy, které vyplním barvami. Můžeme ale samozřejmě mít jiné tvary, jiné rozlévání barev. Například žlutou, kterou začneme malovat v úzkém tvaru a potom ji rozšíříme, necháme na úzkém místě vyzařovat jinak než v tom rozšíření. Vždycky však musí žlutá něco přezařovat. Modrá musí být nanesená vždycky na místě, kde se ta věc jaksi stahuje sama do sebe. Červená je, abych tak řekl, vyrovnáním mezi oběma předešlými.

Červenou můžeme klidně pojmut jako nějakou plochu. Nejlépe ji pojmem, když ji odlišíme od barvy broskvového květu, v níž, jak jsme před chvílí viděli, je určitým způsobem obsažena jako svit. Vezměte si oba odstíny vedle sebe, přibližnou barvu broskvového květu a červenou. Necháte-li červenou barvu ve své podstatě skutečně působit na svou duši, jak vám při tom je? Je vám tak, že si řeknete: Tato červená na mě působí jako klidná červeň. Tak tomu u barvy broskvového květu není. Ta chce ven, chce se dále rozšiřovat [přednášející kreslí]. Mezi červenou a barvou broskvového květu je tady jemný rozdíl. Barva broskvového květu spěje ven, chce být vlastně řidší a řidší, až se rozplyne. Červená zůstává, ale působí zcela jako plocha; nechce ani vyzařovat ani se in-krustovat, nechce ani vyzařovat ani se hromadit, červená zůstává; zůstává jako klidná červeň; nechce se rozplývat, prosazuje se. Fialová, barva broskvového květu, inkarnát se vlastně neprosazuje, chce být ustavičně nanovo utvářen, protože se chce rozplývat. To je rozdíl mezi touto barvou, barvou broskvového květu, kterou už máme, a červenou, která patří k barvám, které zatím nemáme. Máme však nyní dohromady tři barvy: modrou, červenou a žlutou.

Včera jsme našli čtyři barvy, černou, bílou, barvu broskvového květu a zelenou; nyní před námi stojí červená, modrá a žlutá. Pokusili jsme se najít pocitem cestu do těchto tří barev, tak jak vstupují do těch druhých barev: nechali jsme červenou vstupovat do pohybující se černé a bílé; nechali jsme žlutou a modrou vstupovat do klidné bílé, a snadno najdeme rozdíl, budeme-li se nyní zabývat tím, co nám tu vstoupilo před duši. Nemáme možnost udělat u barev, které jsme našli včera, takové rozdíly, jaké jsme nyní udělali mezi žlutou, modrou a červenou. Byli jsme dnes nuceni, když jsme dávali vzniknout barvě broskvového květu, nechat černou a bílou, které však byly v sobě konsolidované, navzájem se proměnit [ve vlnách přecházet jednu v druhou?]. Musíme je však, tedy černou a bílou, nechat; jsou to obrazy, které se mohou vzájemně proměnit [ve vlnách přecházet jedna v druhou?], my je však musíme nechat. Barvu broskvového květu musíme také nechat. Ta se rozplyne sama od sebe, nemůžeme s ní však nic podniknout, jsme proti tomuto rozplývání bezmocní. A ani ona sama nic nenadělá: je to její povaha, že se rozplývá. Zelená se ohraničuje, to je její povaha. Avšak barva broskvového květu nevyžaduje, aby byla sama v sobě diferencována, ale aby zůstala stejnorodá jako červená. Nechce být v sobě diferencována; rovnou by tu diferenciaci totiž zrušila a rozplynula by se. Rovnou by se - srovnala. Když si představíte něco v barvě broskvového květu a v tom takovéto boule [přednášející kreslí], inu, není-liž pravda, to by bylo ohavné! Okamžitě by tyhle boule rozpustila; barva broskvového květu totiž spěje ke stejnorodému, stejnoměrnému ladění. Jestliže máme v zelené ještě zvlášť zelenou, tak je to věc sama pro sebe. Zelená je zkrátka to, co chce být naneseno rovnoměrně a co se chce ohraničit. Vyzářující zelenou si nedovedeme představit. Není-liž pravda: dokážete si představit zářící hvězdu, ne však zářící rosničku; bylo by to s rosničkou v rozporu, kdyby zářila. Tak je tomu ovšem i u barvy broskvového květu a u zelené.

Černou a bílou musíme, pokud je vůbec chceme dát dohromady, nechat ve vlnách přecházet jednu do druhé jako obrazy, i když jako pohybující se obrazy. Jinak je tomu u tří barev, které jsme našli dnes.

Viděli jsme, že žlutá chce být svou vlastní povahou na okrajích čím dál slabší, chce vyzařovat; modrá se chce hromadit a červená chce být rovnoměrná, nemá hranice a působit jako rovnoměrně klidná červená. Červená nechce, můžeme-li to tak říci, ani zářit ani se hromadit, chce v sobě působit rovnoměrně, chce udržovat rovnováhu mezi zářením a hromaděním, mezi rozplýváním a hromaděním. To je podstatou červené barvy. Vidíte tedy, že je základní rozdíl mezi tím, co je v sobě do jisté míry buď klidné, nebo pohybující se - klidné jako zelená, nebo pohybující se jako fialová - anebo uzavřené jako černá a bílá. Chceme-li dát tyto barvy nějakým způsobem dohromady, musíme je dát dohromady jako obrazy. A u toho dalšího, co jsme našli jako červenou, žlutou a modrou (červená, žlutá a modrá podle vnitřní živosti, vnitřní pohyblivosti), vidíme, že se odlišují od vnitřní pohyblivosti fialové. Fialová se chce rozpustit (to není vnitřní pohyblivost), chce se rozplynout. Červená je sice klidná, je to pohyb, který dospěl do klidu, ale když se na ni podíváme, nemůžeme spočinout na jednom bodu: chceme ji mít jako plochu, jako rovnoměrnou plochu, která je však neohraničená. U žluté a u modré jsme viděli, jak se chtějí v sobě diferencovat.

Červená, žlutá a modrá jsou něco jiného než černá, bílá, zelená a barva broskvového květu. To z toho vidíte: červená, žlutá a modrá mají - na rozdíl od těchto barev, majících obrazný charakter - jiný charakter, a když si vezmete to, co jsem o nich říkal, pak budete považovat za oprávněné slovo, které pro onen jiný charakter těchto barev použiji. Černou, bílou, zelenou a barvu broskvového květu jsem nazval obrazy, obraznými barvami. Žlutou, červenou a modrou nazvu lesky, lesklými barvami. Černá, bílá, zelená a barva broskvového květu vznikají jako obrazy. Ve žluté, modré a červené se věci zalesknou; ony ukážou navenek svůj povrch, zalesknou se. To je jejich podstata a v tom je onen rozdíl v barvách:

Černá, bílá, zelená a barva broskvového květu mají obrazný charakter; něco zobrazují. Ve žluté, modré a červené se něco zaleskne.

Žlutá, modrá a červená: to je vnější strana bytostného. Zelená, broskvový květ, černá a bílá jsou vždy vrženými obrazy, jsou vždy něčím stínovým.

Takže můžeme říci, že černá, zelená, barva broskvového květu a bílá jsou v podstatě v tom nejširším smyslu stínové barvy. Stín ducha vrhaný do duševna je bílá. Stín mrtvého vrhaný do ducha je černá. Stín živého vrhaný do mrtvého je zelená. Stín duševna vrhaný do živého je barva broskvového květu. Stíny nebo obrazy jsou něco příbuzného.

Naproti tomu u modré, červené a žluté máme co dělat s něčím svítícím, nikoli se stíny; máme co dělat s tím, čím se podstata ohlašuje navenek. Takže zde máme v jednom případě obrazy či stíny. V barvách červené, modré a žluté máme naproti tomu to, co je modifikacemi svítícího. Proto je nazývám lesk. Věci se určitým způsobem zalesknou, rozsvítí. Proto mají v sobě tyto barvy co do své podstaty povahu něčeho zářícího: žlutá povahu vyzářujícího, modrá povahu vzařujícího, tedy zářícího soustředujícím způsobem, červená povahu neutralizace obou předchozích, povahu rovnoměrně zářícího. Toto rovnoměrné záření, které zasvítí, zaleskne se do pohybující se bílé a černé, dá barvu broskvového květu. Nechat se do klidné bílé zalesknout na jedné straně žlutou a na druhé straně modrou dá zelenou.

Vidíte, že se zde setkáváme s věcmi, které fyzika (můžete si vzít všechno, co dnes fyzika poskytuje o barvách) chaoticky, naprosto chaoticky míchá dohromady. Prostě se napíše stupnice: červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indigová, fialová, a nebere se v úvahu, co zde hraje roli: v červené lesk. Půjdeme-li nyní podle této stupnice, bude lesk víc a víc ustávat, až se dostaneme do jedné barvy, do obrazu, do stínové barvy, tedy do zelené. Opět se dostaneme k lesku, který je ovšem opačného druhu než lesk předešlý, k lesku hromadícímu se, půjdeme-li dále k modré. A pak musíme úplně opustit fyzickou oblast, oblast obvyklé stupnice barev, abychom se dostali k tomu, co vlastně nemůžeme znázornit jinak než jako pohyb. Bílá a černá prosvícená, prozářená, projasněná červenou: to je barva broskvového květu.

Vezmete-li si obvyklé schéma fyziků, musíte si říci: Inu, červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indigová, fialová. Podívejte, tady [naproti tomu] vyjdu z lesku, vstoupím do vlastní [obrazné] barvy, tady opět přejdu k lesku a teprve teď bych se [opět] dostal k [obrazné] barvě.

Ovšem kdybych ten pás neudělal tak, jak je na fyzické pláni, ale kdybych ho obrátil, tak jak je potom v nejbližším vyšším světě; kdybych teplou a studenou stranu spektra obrátil tak, že bych to vlastně nakreslil takto [viz nákres]: červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indigová, fialová; kdybych to, co je v barevném pásu v řadě vedle sebe, tady spojil, tak bych tady [nahore] dostal tu svou barvu broskvového květu. Znovu se tedy vracím k barvě. Barva nahore, barva dole, lesk vpravo, lesk vlevo; jen tady [nahore] spočívá ještě v základu tajuplně to další z barev, tedy černá a bílá. Vidíte, že když teď s bílou půjdu nahoru, tak by vězela v zelené, tady by proti ní šla černá [shora dolů], a tady uprostřed by se do sebe pustily: s červeným svitem tak společně dají barvu broskvového květu. Musím si tedy představit bílou a černou, které se tady

přesahují a vzájemně do sebe zasahují, a tímto způsobem dostanu složitou barevnou kompozici, která však podstatě barev odpovídá více než to, co najdete v knihách fyziky.

Ovšem, my si řekneme „lesk“; avšak „lesk“ nám říká, že se něco leskne. Co se tedy leskne? Inu, podívejte, budeme-li mít žlutou, pak si musíte představit (musíte to však udělat citem, nikoli abstrahujícím rozumem jako úvahu), musíte si říci: Jestliže přijmu žlutou barvu, dotkne se mě vlastně tato žluť tak, že ve mně vnitřně dál žije. Žlutá ve mně vnitřně dál žije. Uvědomte si,

že žlutá nás obveseluje. Být veselý, to ale v podstatě znamená naplnit se v nitru větší vnitřní duševní živostí. Žlutou jsme tedy vlastně ladění více směrem k našemu Já. Jinými slovy: jsme produchovňováni. Vezmete-li si tedy žlutou v její prapodstatě, jak se směrem ven rozplývá, a představíte-li si, že se leskne (protože je to lesk) k vašemu nitru, a když se ve vašem nitru zaleskne jako duch, pak si musíte říci:

Žlutá je lesk ducha.

Modrá, ono vnitřní koncentrování se, ono hromadění se, vnitřní zachovávání se, to je lesk duševna.

Červená, ono rovnoměrné naplnění prostoru, to je lesk živého.

Zelená je obraz živého a *červená* je lesk živého.

To se vám nádherně ukáže, zkusíte-li se podívat na červenou na bílé ploše, na velmi sytou červenou; a jestliže se pak prudce podíváte pryč, uvidíte jako zbytkový obraz zelenou, uvidíte tutéž plochu jako zelený

zbytkový obraz. Červená do vás vrhá svůj lesk; ona ve vašem nitru vytváří svůj vlastní obraz. Co je však obrazem živého v nitru? Musíte živé zabít, abyste měli obraz. Obrazem živého je zelená. Není divu, že červená jako lesk, když svůj lesk vrhne do vás, vytvoří zelenou jako svůj obraz.

Takže dostáváme tyto tři zcela různorodé barevné povahy. Jsou to aktivní barevné povahy. Je to to, co se leskne, co má jaksi ve své podstatě diferenciaci; ty ostatní barvy jsou klidné obrazy. Máme tady něco, co má obdobu v kosmu. V kosmu máme protiklad souhvězdí zvěrokruhu, která jsou klidnými obrazy, a planet, které kosmos diferencují. Je to jen srovnání, avšak srovnání, které je vnitřně věcně podloženo. Můžeme říci, že v černé, bílé, zelené a barvě broskvového květu máme něco, co působí jako klidné. Dokonce i když jsou v pohybu, i když proudí jedna v druhou, musí být dosud vnitřně v klidu, tak jako u černé a bílé v barvě broskvového květu. Ve třech barevných odstínech - v červené, žluté a modré - pak máme něco vnitřně se pohybujícího, něco planetárního. V černé, bílé, v barvě broskvového květu a v zelené máme něco, co má charakter stálic; v žluté, modré a červené máme něco, co má charakter planet. Žlutá, modrá a červená dávají odstín ostatním barvám. Bílá je žlutou a modrou odstiňována na zelenou; barva broskvového květu je odstiňována červenou, která vrhá svůj lesk do vzájemně na sebe působící bílé a černé.

Vidíte zde doslova kosmos barev. Vidíte svět jako barvu v jejím vzájemném působení a vidíte, že musíme jít skutečně k barvám, chceme-li studovat zákonitosti barevnosti. Nemusíme barvy opouštět a jít k něčemu jinému; musíme zůstat u barev samotných. A máme-li ponětí o barvách, pak dospějeme k tomu, že budeme v barvách samotných vidět to, co je jejich protikladným vztahem, co je v nich oním lesknoucím se, oním zářícím, a co je v nich oním stínovým, oním obrazotvorným.

Uvažte, co to znamená pro změnu. Budeme mít umělce, který ví, že když pracuje se žlutou, modrou a červenou, kouzlí na svůj obraz něco, co má vnitřně, samo ze sebe aktivní charakter, co si charakter samo dává. Když pracuje s barvou broskvového květu a zelenou na černém a bílém podkladu, pak ví, že už jen barvou dává obrazný charakter. Taková nauka o barvách je vnitřně tak živá, že z duševní oblasti může bezprostředně přecházet do oblasti umělecké. A uchopíte-li podstatu barvy tak, že na barvě samotné poznáte, abych tak řekl, co chce - když poznáte, že žlutá chce být vlastně uprostřed sytá a k okraji se chce rozplývat, protože taková je vlastní povaha žluté - inu, pak musíte něco udělat, chcete-li žlutou fixovat, chcete-li mít někde rovnoměrně žlutou plochu. Co pak uděláte? Do žluté musí vstupovat něco, musí se do ní dostat něco, co žluté vezme její pravlastní charakter, její vlastní vůli. Žlutá se musí udělat těžkou. Jak se dá žlutá udělat těžkou? Když do ní vložíme něco, co jí dá tíži. Žlutá se zbarví dozlatova. Žlutou jste tedy odžlutili; do jisté míry jste ji žlutou nechali, ale vymazali jste její podstatu. Představte si zlatý základ; potom ho můžete udělat rovnoměrně na plochu, dali jste totiž žluté tíži, vnitřní tíži. Vzali jste jí její vlastní vůli. Držíte ji pevně samu v sobě.

Starší malíři, kteří měli pro tyto věci cit, proto pociťovali, že ve žluté mají lesk ducha. Vzhlíželi tedy k duchovnu, k lesku ducha ve žluté. Oni však chtěli mít ducha tady na zemi. Museli mu dát tíži. Když (tak jako Cimabue) udělali zlatý základ, pak dali duchovnu příbytek na zemi, pak v obrazu jaksi zpřítomnili nebeskost. A ze zlatého základu směly vystupovat postavy, směly se na zlatém základu rozvíjet jako to, co je výtvořem duchovna. Tyto věci mají zkrátka svou vnitřní zákonitost. Vidíte tedy, že když vezmeme žlutou jako barvu, tak sama od sebe chce být uprostřed sytá a rozplývat se. Chceme-li ji zachytit rovnoměrně na ploše, musíme ji zkovovět. A tím se dostáváme k pojmu zkovovéné barvy a k pojmu hmotně zachycené barvy, o níž pak budeme dále hovořit zítra.

Vidíte však, že barvy musíme nejprve uchopit v jejich prchavém charakteru; pak teprve můžeme barvu uchopit také v tělesné, v zevně věcné oblasti. A k tomu bychom pokročili zítra...

Vidíte; v tom, co jsem naznačil, je zároveň dána cesta k tomu, *vede do* aby člověk v pruhu fyzikálních barev poznal materializaci barev. Vlevo i vpravo to v podstatě vede do nekonečna, to znamená do neurčitá. V duchu a v duševnu se všechno uzavírá. Tady musíme barevný pruh spojit. A jestliže se vychováme k tomu, že nebudeme vidět jen barvu broskvového květu, ale i onen pohyb inkarnátu, jestliže se vychováme k tomu, že si inkarnát nenecháme jen člověkem ukazovat, ale že v něm budeme žít, jestliže budeme pociťovat naplnění našeho těla naší duší samo jako inkarnát, pak je toto vstupem, branou do duchovního světa, pak vstoupíme do duchovního světa. Barva je to, co sestupuje až k povrchu těla, a barva je také to, co člověka pozvedá od hmotného světa a vede ho do oblasti ducha.

Jak říkám, o tom pak budeme dále hovořit zítra.

Dornach, 7. května 1921

GA 291